

Lana Dalinczuk

ORCID: 0000-0001-9996-6865

lana.dalinczuk@op.pl

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Wydział Nauk Społecznych

**Republika Białoruś w XXI w.
– wyzwania bezpieczeństwa*****Republika Białoruś – polityka zagraniczna i bezpieczeństwa.
Wybrane aspekty, red. Helena Giebień, Larysa Leszczenko,
Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2020, ss. 245***

DOI: 10.34739/doc.2020.17.16

Problematykę związaną z Białorusią podejmuje wielu badaczy. Należy tu wymienić m.in. Krzysztofa Fedorowicza¹, Tadeusza Gawina², Iwonę Kabzińską³, Ksenię Kakareko⁴, Stanisława Mikołajczaka⁵, Eugeniusza Mironowicza⁶, Ryszarda Radzika⁷, Zdzisława Juliana Winnickiego⁸. Kwestie te analizują z różnych perspektyw. Niemniej odczuwany jest wyraźny niedosyt dotyczący problematyki bezpieczeństwa. Położenie geopolityczne Republiki Białoruś określane jest często mianem „między Wschodem a Zachodem”. Państwo to odgrywa istotną rolę w kształtowaniu regionalnej polityki bezpieczeństwa. Głównym priorytetem polityki zagranicznej i bezpieczeństwa

---

¹ K. Fedorowicz, *Europejskie dylematy Białorusi – polityczna gra czy iluzja?*, Lublin 2010.

² T. Gawin, *Polskie odrodzenie na Białorusi 1988-2005*, Białystok 2010.

³ I. Kabzińska, *Wśród „kościelnych Polaków”. Wyznaczniki tożsamości etnicznej (narodowej) Polaków na Białorusi*, Warszawa 1999.

⁴ K. Kakareko, *System polityczno-prawny Białorusi*, Warszawa 2018.

⁵ S. Mikołajczak, *Polacy na Białorusi w latach 1987-2008. Funkcjonowanie organizacji mniejszości polskiej w systemie politycznym*, Poznań 2013.

⁶ E. Mironowicz, *Białoruś*, Warszawa 2007.

⁷ R. Radzik, *Białorusini – między Wschodem a Zachodem*, Lublin 2012.

⁸ Z.J. Winnicki, *Ideologia państwowa Republiki Białoruś – teoria i praktyka projektu. Analiza politologiczna*, Wrocław 2013.

Białorusi są przede wszystkim relacje z państwami sąsiadującymi, gdzie Rosja pełni rolę kluczową. Niewątpliwie Rosja jest dla Białorusi głównym partnerem handlowym i strategicznym, który również udziela jej wsparcia na arenie międzynarodowej⁹. Poza tym Białoruś prowadzi intensywną współpracę w ramach Wspólnoty Niepodległych Państw, pogłębiając ze stowarzyszonymi krajami kontakty w sferze handlowo-ekonomicznej i bezpieczeństwa. Istotnym partnerem są także Chiny, z którymi ostatnio są utrzymywane relacje na poziomie ocenianym jako strategiczny¹⁰. Biorąc pod uwagę wspomniane aspekty, dynamiczne zmiany i procesy, które wystąpiły na Białorusi w 2020 r. najnowsza książka *Republika Białoruś – polityka zagraniczna i bezpieczeństwa. Wybrane aspekty* pod redakcją Heleny Giebień i Larysy Leszczenko (Warszawa 2020), opublikowana przez Dom Wydawniczy ELIPSA, stanowi bardzo aktualne i wieloaspektowe ujęcie tematyki. Biorąc pod uwagę rosnące zainteresowanie tym krajem, publikacja wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniu badawczemu.

W liczącej 245 stron monografii zamieszczono wyniki badań 13 autorów. Materiały zostały opublikowane w języku polskim lub rosyjskim. Wszystkie artykuły zawierają też angielskie abstrakty, co niewątpliwie stanowi duży atut dla publikacji ze względu na jej umiędzynarodowienie. Autorami są pracownicy Wydziału Stosunków Międzynarodowych Białoruskiego Państwowego Uniwersytetu w Mińsku, Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Biura Współpracy z Zagranicą Urzędu Miejskiego Wrocławia: Sara Blejwas, Mirosław Habowski, Helena Giebień, Ewa Gołąb-Nowakowska, Tatiana Iwanow, Marcin Koczan, Marek Kulczycki, Olga Łazorkina, Larysa Leszczenko, Wiktor Ostroga, Andriey Rusakowicz, Władimir Snapkowski, Aleksandr Tichomirow. Przygotowanie publikacji wspólnie przez polskich i białoruskich badaczy jest świetnym rozwiązaniem. Daje to możliwość zarówno przedstawienia różnych punktów widzenia, jak i konfrontacji. Słusznie bowiem zauważają Helena Giebień i Larysa Leszczenko: „Warto

---

⁹ L. Leszczenko, H. Giebień, A. Jagiełło-Szostak, J. Jarząbek, E. Szyszlak, T. Szyszlak, *Pogranicza cywilizacji. Wpływ dylematów tożsamościowych na politykę zagraniczną i bezpieczeństwa wybranych państw Europy Środkowo-Wschodniej*, Warszawa 2019, s. 225.

¹⁰ Ibidem, s. 228.

zauważyć, że w rozważaniach badaczy polskich i białoruskich poruszane są często zbieżne problemy dotyczące relacji RB tak w wymiarze bilateralnym, jak i multilateralnym, jednak wnioski oraz opinie zawarte w nich nie są tożsame. Pluralizm percepcji badawczej w tym przypadku wydaje się szczególnie pożądaną cechą, gdyż świadczy o wolności i niezależności naukowej¹¹.

Monografia zawiera 5 rozdziałów w języku rosyjskim. Pierwszy, *Koncepcja polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Republiki Białoruś* autorstwa Władimira Snapkowskiego, przedstawia ogólne zagadnienia dotyczące koncepcji polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Republiki Białoruś w latach 1989-2019¹². Autor słusznie zauważa, że brak jest oddzielnego aktualnego dokumentu – „Koncepcji Polityki Zagranicznej Republiki Białoruś”, gdyż ustawa z 2005 r. regulująca te kwestie, wymaga dopracowania i uwzględnienia problemów współczesnego świata. Rozdział drugi, *Białoruś w integracyjnych stowarzyszeniach na postradzieckiej przestrzeni: specyfika współczesnego etapu autorstwa* Andrieja Rusakowicza, skupia się na przedstawieniu udziału Białorusi w integracyjnych organizacjach poradzieckiego obszaru – Państwie Związkowym Rosji i Białorusi, Eurazjatyckiej Unii Gospodarczej oraz Wspólnocie Niepodległych Państw¹³. Następny rozdział w języku rosyjskim, autorstwa Olgi Łazorkinej – *Regionalny wymiar polityki zagranicznej Republiki Białoruś (na przykładzie relacji z Grupą Wyszehradzką)* poświęcony jest tematyce związanej z regionalnymi priorytetami polityki Białorusi¹⁴. Według autorki ukształtowane zostały one przed 2010 r. i są oparte na zasadzie wielowektorowości, uwzględniając dobre relacje m.in. z Federacją Rosyjską i Grupą Wyszehradzką. Kolejna część w języku rosyjskim, której autorem jest Aleksandr Tichomirow – *Polska w strategii polityki zagranicznej Republiki Białoruś w latach 1990–2019* zasadniczo jest poświęcony tematyce relacji polsko-

---

¹¹ H. Giebień, L. Leszczenko, *Wstęp*, [w:] *Republika Białoruś – polityka zagraniczna i bezpieczeństwa. Wybrane aspekty*, red. H. Giebień, L. Leszczenko, Warszawa 2020, s. 8.

¹² В. Снапковский, *Концепции внешней политики и безопасности Республики Беларусь*, [w:] *ibidem*, s. 13-33.

¹³ А. Русакович, *Беларусь в интеграционных объединениях постсоветского пространства: особенности современного этапа*, [w:] *ibidem*, s. 34-49.

¹⁴ О. Лазоркина, *Региональное измерение внешней политики Республики Беларусь (на примере отношений с Вьшеградской группой)*, [w:] *ibidem*, s. 62-73.

białoruskich po 1990 r. oraz znaczeniu Polski w polityce zagranicznej Białorusi¹⁵. Ostatnim rozdziałem w języku rosyjskim jest tekst *Służba Celna na straży dziedzictwa kulturowego* autorstwa Wiktora Ostrogi. Przedstawia on problematykę przemytu cennych dóbr kultury i przedmiotów o wartości historycznej. Analizuje również kwestię współpracy służb celnych Polski i Białorusi¹⁶.

Pozostałe materiały zostały opublikowane w języku polskim. Marcin Koczan w artykule *Rosyjska presja polityczno-ekonomiczna na Białoruś. Wnioski dla polskiej polityki bezpieczeństwa*, przedstawia tematykę dotyczącą relacji rosyjsko-białoruskich oraz zwraca uwagę na wysoki stopień uzależnienia Białorusi od Rosji w wielu dziedzinach, m.in. w sferze polityki i gospodarki¹⁷. Na szczególną uwagę zasługuje artykuł jednej z redaktorek monografii *Larysy Leszczenko. Przygotowała ona analizę Białoruś w relacjach z OBWE w kontekście uregulowania konfliktów zbrojnych na obszarze poradzieckim*¹⁸. Autorka porusza bardzo ważną kwestię bezpieczeństwa regionalnego oraz opisuje rolę Białorusi w procesie rozwiązywania konfliktów w ramach grup kontaktowych OBWE. Należy tu wskazać Grupę Mińską w odniesieniu do Górskiego Karabachu oraz Trójstronną Grupę Kontaktową, pracującą nad rozwiązaniem konfliktu zbrojnego w Donbasie. Autorka podkreśla, iż mimo starań Mińska w budowaniu wizerunku „stolicy pokoju” i osiągnięciu pewnych sukcesów, nie udało się wypracować ostatecznego uregulowania spornych problemów i zakończenia napięć.

Kolejne rozdziały to: Marka Kulczyckiego *Wielowektorowość polityki bezpieczeństwa Białorusi wobec Polski, Rosji i NATO w latach 2010-2020*¹⁹, Heleny Giebień *Bezpieczeństwo ekologiczne Polski i Białorusi – wymiar regionalny*²⁰, Tatiany Iwanow *Rozwój polityczno-*

---

¹⁵ А. Тихомиров, *Польша во внешнеполитической стратегии Республики Беларусь в 1990-х – 2019-х годах*, [w:] *ibidem*, s. 108-123.

¹⁶ В. Острога, *Таможенная служба на страже культурного наследия*, [w:] *ibidem*, s. 178-184.

¹⁷ М. Кочзан, *Росыjska presja polityczno-ekonomiczna na Białoruś. Wnioski dla polskiej polityki bezpieczeństwa*, [w:] *ibidem*, s. 51-60.

¹⁸ L. Leszczenko, *Białoruś w relacjach z OBWE w kontekście uregulowania konfliktów zbrojnych na obszarze poradzieckim*, [w:] *ibidem*, s. 74-91.

¹⁹ М. Kulczycki, *Wielowektorowość polityki bezpieczeństwa Białorusi wobec Polski, Rosji i NATO w latach 2010-2020*, [w:] *ibidem*, s. 92-107.

²⁰ H. Giebień, *Bezpieczeństwo ekologiczne Polski i Białorusi – wymiar regionalny*, [w:] *ibidem*, s. 124-159.

-gospodarczej współpracy chińsko-białoruskiej a Polska²¹, Ewy Gołąb-Nowakowskiej i Sary Blejwas *Współpraca polsko-białoruska na szczeblu samorządowym. Studium przypadku: współpraca pomiędzy miastem Wrocławiem i miastem Grodnem*²². Są to materiały bardzo ściśle powiązane z głównym nurtem podjętych przez autorów rozważań i nie budzą żadnych zastrzeżeń od strony formalnej. Jednocześnie jednak pewne wątpliwości wywołuje umieszczenie w publikacji artykułu Mirosława Habowskiego *Polityka zagraniczna Rzeczypospolitej Polskiej po wyborach w 2015 roku*²³, który w bardzo małym stopniu porusza problematykę związaną z Białorusią, a zasadniczo odnosi się do ogólnych zagadnień polskiej polityki zagranicznej.

Pewnym mankamentem pracy jest brak tłumaczeń tytułów rosyjskich na polski oraz brak streszczeń w tym języku. Ich umieszczenie znacznie ułatwiłoby czytelnikom polskim lepszą orientację w podejmowanej w publikacji problematyce. Niemniej, jak wynika z analizy artykułów zamieszczonych w monografii *Republika Białoruś – polityka zagraniczna i bezpieczeństwa. Wybrane aspekty* pod redakcją Heleny Giebień i Larysy Leszczenko, pozycja ta niewątpliwie stanowi wartościowy dorobek wielu ekspertów zajmujących się tematyką Białorusi. Jest ona pomocna dla wszystkich osób pragnących poszerzyć swoją wiedzę w danym obszarze. Autorzy nie omijają trudnych problemów oraz dążą do ukazania perspektyw rozwoju, zwłaszcza w aspekcie wyzwań bezpieczeństwa. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że publikacja ta jest bardzo aktualna ze względu na toczącą się dyskusję w środowisku naukowym i politycznym na temat Białorusi i jej roli w regionalnej polityce bezpieczeństwa i stosunkach międzynarodowych²⁴. Dlatego dana pozycja książkowa stanowi ogromną wartość poznawczą dla potencjalnego czytelnika.

---

²¹ T. Iwanow, *Rozwój polityczno-gospodarczej współpracy chińsko-białoruskiej a Polska*, [w:] ibidem, s. 160-177.

²² E. Gołąb-Nowakowska, S. Blejwas, *Współpraca polsko-białoruska na szczeblu samorządowym. Studium przypadku: współpraca pomiędzy miastem Wrocławiem i miastem Grodnem*, [w:] ibidem, s. 210-222.

²³ M. Habowski, *Polityka zagraniczna Rzeczypospolitej Polskiej po wyborach w 2015 roku*, [w:] ibidem, s. 185-209.

²⁴ Redaktorki podkreślają wręcz dynamikę aktualnych procesów zachodzących na Białorusi. Stwierdzają: „nastąpiły poważne zmiany w życiu politycznym, ekonomicznym i społecznym Białorusi, jak również w dziedzinie bezpieczeństwa państwa – zmiany te nacechowane są ostrą konfrontacją pomiędzy istniejącym systemem

Bibliografia / References

- Fedorowicz K., *Europejskie dylematy Białorusi – polityczna gra czy iluzja?*, Lublin 2010.
- Gawin T., *Polskie odrodzenie na Białorusi 1988-2005*, Białystok 2010.
- Kabzińska I., *Wśród „kościelnych Polaków”. Wyznaczniki tożsamości etnicznej (narodowej) Polaków na Białorusi*, Warszawa 1999.
- Kakareko K., *System polityczno-prawny Białorusi*, Warszawa 2018.
- Leszczenko L., Giebień H., Jagiełło-Szostak A., Jarzabek J., Szyszlak E., Szyszlak T., *Pogranicza cywilizacji. Wpływ dylematów tożsamościowych na politykę zagraniczną i bezpieczeństwa wybranych państw Europy Środkowo-Wschodniej*, Warszawa 2019.
- Mikołajczak S., *Polacy na Białorusi w latach 1987-2008. Funkcjonowanie organizacji mniejszości polskiej w systemie politycznym*, Poznań 2013.
- Mironowicz E., *Białoruś*, Warszawa 2007.
- Radzik R., *Białorusini – między Wschodem a Zachodem*, Lublin 2012.
- Republika Białoruś – polityka zagraniczna i bezpieczeństwa. Wybrane aspekty*, red. H. Giebień, L. Leszczenko, Warszawa 2020.
- Winnicki Z.J., *Ideologia państwowa Republiki Białoruś – teoria i praktyka projektu. Analiza politologiczna*, Wrocław 2013.